

เทคนิคการสอนวิชาศิลปะที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาศิลปะของนักเรียน
โรงเรียนประถมศึกษ จังหวัดนครราชสีมา

**The Effects of Art Teaching Techniques on Art Learning Achievement of Primary School Students
in Nakhon Si Thammarat Province**

ปรีชา ศรีมุกข์* และ อุบล สรรพชัยพงษ์

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี 12000 E-mail: pree.cha2502@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเทคนิคการสอนวิชาศิลปะของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงสุดในจังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศิลปะให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนในบริบทของจังหวัดนี้ วิชาศิลปะที่ผู้วิจัยกล่าวถึงมี 3 ประเภทคือการวาดและระบายสี นาฏศิลป์และดนตรี โรงเรียนกลุ่มเป้าหมายคัดเลือกจากผลการสอบ O-NET วิชาศิลปะสูงสุดในปี พ.ศ.2553 ของนักเรียนกลุ่มดังกล่าวเขตละ 3 โรงเรียน ประชากรในการวิจัยมี 4 กลุ่มคือ ผู้บริหาร ครู วิทยากรหรือผู้มีความสามารถในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและนักเรียนประถมศึกษา ข้อมูลการวิจัยประกอบด้วย การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มจากประชากร 4 กลุ่มข้างต้นในด้านการบริหาร การสอน การนิเทศ รวมทั้งด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม จากการประสานข้อมูล (Triangulation) การสังเกต สัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มพบว่า เทคนิคการสอนวิชาศิลปะในกลุ่มโรงเรียนดังกล่าวมี 5 แบบ ได้แก่ 1) ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติเองหลังการสอนทฤษฎี 2) ใช้สื่อและเทคโนโลยีช่วยสอน 3) สาธิตโดยวิทยากรหรือนุเคราะห์ที่เชี่ยวชาญภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) ศึกษาจากสถานประกอบการและแหล่งเรียนรู้ 5) ให้นักเรียนเข้าร่วมงานแข่งขันความสามารถด้านศิลปะตั้งแต่ระดับศูนย์เครือข่ายโรงเรียน ระดับภาคและระดับชาติ จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยพบว่าปัจจัยอื่นๆที่มีส่วนช่วยให้นักเรียนมีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาศิลปะสูง ได้แก่ 1) ผู้บริหารให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอน มีแผนการปฏิบัติงานวิชานี้ชัดเจน 2) ครูผู้สอนมีความรับผิดชอบสูง เอาใจใส่ดูแลฝึกฝนนักเรียนเพิ่มเติมนอกเวลา 3) นักเรียนมีความสุขที่ได้เรียนและพัฒนาทักษะการวาดและระบายสี นาฏศิลป์และดนตรี และ 4) ชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนเงินและอุปกรณ์แก่นักเรียน งานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าเทคนิคการสอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเช่น ผู้บริหาร ครูผู้สอน ชุมชน และวิทยากรหรือผู้ที่มีทักษะภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชน มีบทบาทและมีมีส่วนส่งเสริมให้การเรียนการสอนวิชาศิลปะน่าสนใจและเข้าถึงเยาวชน ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชานี้สูงกว่านักเรียนในโรงเรียนอื่นๆในจังหวัดเดียวกัน

คำสำคัญ: เทคนิคการสอนวิชาศิลปะ นักเรียนระดับประถมศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาศิลปะ

Abstract

This research project was conducted to determine the extent of Art teaching techniques on Art learning achievement (O-NET, 2011). The project was carried out among selected primary school students in Nakhon Si Thammarat province. The target schools were chosen based on students' best national test score (O-NET) in art subjects namely drawing and painting, dancing, and music. Participants were administrators, teachers, guest speakers, and primary school students. Data were collected from classroom observations, interviews, and focus group discussions. The target schools used 5 different teaching techniques to enhance student learning and development: 1) Do-it-yourself scheme, 2) teaching media and technology, 3) demonstrations, 4) field visits, and 5) participation in Art competitions. These techniques were the reasons why primary school students in Nakhon Si Thammarat earned the highest scores from the national tests in art in 2011. In addition to these data on art achievement, the researcher identified four key factors associated with learning outcomes: 1) administrators' support for Art teaching and learning, 2) responsible and caring teachers, 3) students' motivation, and 4) community support.

Keywords: Art teaching techniques, primary school students, Art learning achievement

1. บทนำ

กลุ่มสาระศิลปะ เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมสุนทรียภาพและคุณค่าของงานศิลปะ ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ ดังนั้นกิจกรรมด้านศิลปะสามารถนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมในการเรียนและการดำเนินชีวิต ความสามารถทางด้านศิลปะทำให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสร้างสรรค์ มีความคิดวิเคราะห์รวมทั้งทำให้นักเรียนสามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง การทำงานศิลปะยังทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและมีระเบียบวินัยเพราะต้องมีการวางแผนการทำงานที่ดี เมื่อทำงานเสร็จจึงจะได้เห็นผลงานของตนเอง ทำให้นักเรียนต้องรักษาเวลา สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้

(กรมวิชาการ, 2551) โลเวนฟิลด์และบริตเทน (Lowenfield & Brittain, 1987) สนับสนุนแนวคิดนี้ว่า บทบาทความสำคัญของวิชาศิลปะมีผลต่อการส่งเสริมพัฒนาในด้านต่างๆของเด็กเพราะศิลปะนอกจากจะมีส่วนช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาแล้ว ยังช่วยให้มีพัฒนาการในด้านการรับรู้ (Perceptual Growth) การสร้างสรรค์ (Creative Growth) และสุนทรียภาพ (Aesthetic Growth) อีกด้วย

การเรียนรู้วิชาศิลปะของผู้เรียนครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจในอารมณ์ความรู้สึกของผู้เรียนว่าสามารถเข้าใจและเรียนรู้ศิลปะได้มากน้อยเพียงใดและด้วยวิธีใด (นรุทธิ์ สุทธิจิตต์, 2541) ความเข้าใจนี้นำไปสู่การจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ดังที่สุภา มาลากุล ณ อยุธยา (2524) กล่าวว่า “ศิลปะเด็กคือศิลปะที่เด็กทำกิจกรรมให้ปรากฏเป็นผลงาน โดยเริ่ม

จากการรับรู้โลกภายนอกผ่านความรู้สึกนึกคิด และการแสดงออกโดยใช้อุปกรณ์ต่างๆ เช่น สี ดินและไม้” การจัดการเรียนการสอนวิชานี้จึงสำคัญยิ่ง อย่างไรก็ดี วิชาศิลปะยังขาดครูที่เรียนทางด้านนี้มาโดยตรง ทำให้โรงเรียนต่างๆต้องแก้ปัญหาโดยมอบหมายงานการสอนให้ครูวิชาการอื่นๆเช่นครูภาษาไทย ครูสังคมศึกษาและจากประสบการณ์ของผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนพบว่า โรงเรียนบางแห่งอาศัยครูพลศึกษาสอนวิชานี้ ปัญหาการเรียนการสอนวิชาศิลปะจึงมีหลายประการ ได้แก่ 1) ครูผู้สอนไม่ตรงวิชาเอก และไม่มีประสบการณ์ด้านศิลปะ 2) ครูสอนโดยเน้นทฤษฎีและการบรรยาย ขาดการฝึกปฏิบัติจริง 3) ไม่มีสื่อหรือเครื่องมือช่วยสอน 4) ไม่มีแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปะ 5) นักเรียนเรียนอยู่เฉพาะในโรงเรียน ไม่มีโอกาสเปรียบเทียบงานของตนกับนักเรียนในโรงเรียนอื่น และจากผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ O-NET ของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย (ป.6) จังหวัดนครราชสีมา ปรากฏว่าจากสถิติ 2 ปี (2552 – 2553) นักเรียนระดับนี้มีค่าเฉลี่ยคะแนน (คิดตามอัตราร้อยละ) ดังนี้ปี การศึกษา 2552 เท่ากับ 39.31 และปีการศึกษา 2553 เท่ากับ 39.12 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2, 2554) ซึ่งเป็นระดับคะแนนต่ำและค่าเฉลี่ยลดลง (โดยค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 50%) สะท้อนให้เห็นว่าการเรียนการสอนวิชาศิลปะยังมีปัญหาและต้องการแก้ไข

จากสถานการณ์ที่กล่าวมาทำให้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าโรงเรียนระดับประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมาที่นักเรียนได้คะแนนสูงสุดในวิชานี้ มีเทคนิคในการสอนอย่างไร ผู้เกี่ยวข้องมีบทบาทในการส่งเสริมความสำเร็จด้านนี้แค่ไหน เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในโรงเรียนของผู้วิจัยเอง เผยแพร่และเสนอแนะให้โรงเรียนอื่นๆนำไปปรับใช้ยกระดับ

คุณภาพการเรียนการสอนวิชาศิลปะและเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาเทคนิคการสอนวิชาศิลปะของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาศิลปะสูงสุดในจังหวัดนครราชสีมาเพื่อนำผลการวิจัยมาปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาศิลปะให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

3. วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ ศึกษาเทคนิคการสอนวิชาศิลปะของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมาที่นักเรียนมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาศิลปะสูงสุดจำนวน 12 โรงเรียน (จากโรงเรียนประถมศึกษาใน 4 เขตพื้นที่ที่แต่ละ 3 โรงเรียน) มีวิธีการศึกษาดังนี้

3.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้บริหารโรงเรียนละ 1 คน ครูผู้สอนศิลปะชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนละ 1 คน วิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญภูมิปัญญาท้องถิ่นโรงเรียนละ 1 คนและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 4 คน จำนวนนักเรียนมาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล

ประกอบด้วยการสัมภาษณ์ การสังเกตและการสนทนากลุ่ม

1) การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้บริหาร ครูผู้สอนศิลปะ วิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญภูมิปัญญาท้องถิ่นมี 4 ด้าน คือ ด้านการบริหาร การสอน การนิเทศ รวมทั้งด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ส่วนนักเรียน มีการสัมภาษณ์ 3 ด้านคือ ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

ด้านวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญมีปัญหาท้องถิ่น และด้าน
ครูผู้สอน

2) การสังเกต (Observation) มีการสังเกตการ
เรียนการสอนและกิจกรรมในกลุ่มสาระศิลปะของ
โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

3) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
เป็นการสนทนา ระหว่างผู้วิจัยกับผู้บริหาร ครูและ
วิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญปัญหาท้องถิ่น

4. ผลการวิจัย

จากการประสานข้อมูลทั้ง 3 ด้าน (Triangulation)
คือ การสัมภาษณ์ สังเกตและสนทนากลุ่ม พบว่า

4.1 เทคนิคการสอนวิชาศิลปะที่ส่งผลให้นักเรียนใน
โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ได้แก่

1. การสอนโดยให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง
นอกเหนือจากการเรียนทฤษฎีแล้ว ทุกโรงเรียนให้
นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งงานทำคนเดียว ทำงานคู่กับ
เพื่อนและทำงานกลุ่มเช่น โครงการที่นักเรียนรวมกลุ่ม
กันกลุ่มละ 3 – 5 คน ตัวอย่างกิจกรรมงานศิลปะทั้ง 3
ด้านเช่น ด้านทัศนศิลป์นักเรียนได้ฝึกวาดภาพระบายสี
ต้นไม้ ดอกไม้จากตัวอย่างในโรงเรียน ฝึกวาดภาพตาม
เสียงเพลง จากการฟังนิทาน จากอุปกรณ์ประดับบ้าน
เช่น แจกันดอกไม้ และภาพทิวทัศน์ที่รายล้อมโรงเรียน
ด้านดนตรี ได้แก่ ฝึกเล่นระนาดเอก ขลุ่ยวงและเครื่อง
ดนตรีไทยหลังอาหารเที่ยงและหลังเลิกเรียนที่โรง
ฝึกงาน ส่วนด้านนาฏศิลป์ ได้แก่ การฝึกกลองยาว
ประกอบการรำร่า และการรำโนราห์โดยมีครูฝึกที่
เป็นศิลปินพื้นบ้านผู้ชำนาญนาฏศิลป์ชนิดนี้

เทคนิคการเรียนการสอนโดยการลงมือปฏิบัติ
เหล่านี้ทำให้นักเรียนสนุกสนาน ได้ใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่
และเล็ก ทำให้มีความคล่องแคล่วเวลาวาดภาพนักเรียน
ได้ฝึกสมาธิไปในตัวและงานศิลปะส่งเสริมความคิด

สร้างสรรค์ นักเรียนบางคนสามารถ วาดภาพตาม
จินตนาการที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง สามารถ
ประยุกต์วิธีการเล่นดนตรีใหม่ๆ เช่น ใช้ขลุ่ยเป่าแทนปี่
ในการเล่นหนังตะลุง (“ปี่”เป็นเครื่องดนตรีหลักชิ้นหนึ่ง
ในการเล่นหนังตะลุง) เพราะการเป่าปี่ต้องใช้พลังมาก
เด็กนักเรียนประถมศึกษาดำเนินได้ไม่เต็มที่ จาก
การสังเกตและสัมภาษณ์ครูทราบว่า เด็กบางคน
ออกแบบทำรำกลองยาวขึ้นใหม่เพื่อให้การแสดงกลอง
ยาวประกอบทำรำน่าชมขึ้น นักเรียนให้สัมภาษณ์ว่าการ
ได้ลงปฏิบัติด้วยตนเองเช่นนี้ทำให้นักเรียนจำวิธีการ
และความสนุกสนานได้อย่างดี และสามารถแสดงให้ครู
ดูและเป็นผู้ฝึกเพื่อนในห้องเรียนได้อีกด้วย

2. การใช้สื่อและเทคโนโลยีช่วยสอน ครูแต่ละ
โรงเรียนนำสื่อมาใช้ประกอบการสอนหลายชนิด เช่น
นำภาพมาให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่างก่อนลงมือวาด เมื่อ
สอนดนตรีครูนำแผ่นภูมิทัศน์เพลงมาฝึกนักเรียนแล้ว
เปิดเทปเพลงให้นักเรียนฟังก่อนฝึกให้ร้องเพลง ครูเปิด
วิดีโอการเต้นดนตรีไทย ทั้งเล่นเป็นวงและการเล่น
เดี่ยวให้นักเรียนดูหลายๆครั้ง แล้วให้นักเรียนฝึกทำตาม
หรือให้นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านนี้ช่วยฝึก
เพื่อนๆ ครูหลายโรงเรียนแนะนำการใช้อินเทอร์เน็ตใน
การค้นคว้างานศิลปะ เช่น ดูชิ้นงานศิลปะและการแสดง
นาฏศิลป์ผ่านทางเว็บไซต์ที่รวบรวมคลิปวิดีโอไว้
มากมาย นักเรียนจะได้รับชมผลงานทางด้านทัศนศิลป์
ดนตรีและนาฏศิลป์ที่น่าสนใจผ่านทางเว็บไซต์ต่างๆนี้
จากการสัมภาษณ์ ครูเล่าว่านักเรียนเกิดแรงบันดาลใจใน
การสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง เป็นเทคนิคการเรียน
การสอนที่เป็นแรงบันดาลใจให้นักเรียนกระตือรือร้นที่
จะสร้างชิ้นงานศิลปะของตนเอง

3. การสาธิตโดยครู วิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญ
ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเช่น ครูสาธิตการวาดภาพ แสดง
ขั้นตอนการวาด การใช้สีและอุปกรณ์ตกแต่งภาพให้
นักเรียนดูแล้วปฏิบัติตาม โรงเรียนเชิญศิษย์เก่าที่เป็นผู้มี

ความสามารถด้านศิลปะ เชิญผู้เชี่ยวชาญภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาสาธิตการเด็วฆ้องวงและระนาดเอกให้นักเรียนฝึกตามผู้บริหาร โรงเรียนเล่าว่าได้เชิญอาจารย์จากวิทยาลัยนาฏศิลป์มาสาธิตและให้คำแนะนำการรำไทย ผู้วิจัยพบว่าเทคนิคการเรียนการสอนแบบนี้ทำให้เห็นต้นแบบงานศิลปะจากมืออาชีพ สร้างความประทับใจ ทำทาสความสามารถให้ผู้เรียนมุ่งมั่นที่จะทำงานให้มีคุณภาพและประสบผลสำเร็จ

4. ศึกษาจากสถานประกอบการและแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนจัดกิจกรรมพานักเรียนไปศึกษาดูงานที่โรงงานผลิตเซรามิก นักเรียนได้ฟังวิทยากรบรรยายสาธิตขั้นตอนการเตรียมดินเหนียวและส่วนผสม การปั้นให้ได้อุปกรณ์เครื่องใช้ตามรูปทรงที่ต้องการ การเห็นตัวอย่างชิ้นงานและผลิตภัณฑ์ การคิดค่าแรงงาน กำไรและรายได้ของการประกอบการเป็นประสบการณ์ใหม่ที่นักเรียนสนใจมาก นอกจากนี้ครูยังพานักเรียนไปศึกษาดูงานการจัดกิจกรรมด้านศิลปะของโรงเรียนที่มีผลงานและประสบความสำเร็จในการวาดภาพ ไปดูการฝึกกลองยาว มโนราห์และหนังตะลุงที่บ้านศิลปิน เป็นต้น เทคนิคการเรียนการสอนศิลปะลักษณะนี้นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงครบกระบวนการ ครูกล่าวว่า นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากสถานที่ผลิตและจากมืออาชีพ ซึ่งสามารถสร้างพลังใจสู่การสร้างงานสร้างรายได้และการประกอบอาชีพของนักเรียนเองในอนาคตได้ (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครู)

5. การให้นักเรียนเข้าร่วมงานแข่งขันทักษะด้านศิลปะ ได้แก่ โรงเรียนส่งนักเรียนเข้าแข่งขันทักษะศิลปะในงานมหกรรมศิลปหัตถกรรมตั้งแต่ระดับศูนย์เครือข่ายโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา ระดับภาคและบางโรงเรียนเป็นตัวแทนแข่งขันระดับชาติ มีการแข่งขันวาดภาพประกวดภายในโรงเรียนและท้องถิ่นภายนอกต่าง ๆ จัดขึ้นเช่น งานประกวดวาดภาพเยาวชนชิงถ้วยพระราชทาน สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรม

ราชกุมารี “ออร์ส อะวอร์ด” และงานประกวดศิลปกรรม “นำสิ่งที่ดีสู่ชีวิต” รายการแข่งขันดังกล่าวนักเรียนได้เห็นชิ้นงานทางศิลปะจำนวนมาก ครูเล่าว่ามีนักเรียนจำนวนมากที่ต้องการเรียนและร่วมกิจกรรมเพื่อชื่อเสียงและรางวัล เป็นเทคนิคสำคัญวิธีหนึ่งที่จูงใจให้นักเรียนสนใจงานศิลปะและเมื่อมีการสอบเขาก็สามารถทำคะแนนได้ดีเพราะได้ปฏิบัติ ได้เห็นสถานการณ์จริงและเห็นผลดีของการทำงานอย่างจริงจัง การปฏิบัติเช่นนี้เป็นการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนมีส่วนร่วมและมีแรงบันดาลใจในการสร้างผลงาน

4.2 ความพร้อมด้านบริหาร ด้านการสอน ด้านการนิเทศ ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยพบว่าปัจจัยความพร้อมอื่นที่ส่งผลให้การเรียนการสอนวิชาศิลปะมีสัมฤทธิ์ผลสูง ซึ่งจำแนกได้ 4 ประเด็นหลักๆ คือ

1. ผู้บริหารให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนและมีแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเช่น ให้การสนับสนุนครูผู้สอนในการพัฒนาตนเอง เพิ่มพูนทักษะและความรู้ความสามารถในการสอน ให้โอกาสครูไปร่วมการสัมมนาทางด้านศิลปะและจัดสรรงบประมาณในการศึกษานอกสถานที่ เชิญวิทยากรมาอบรมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการบูรณาการความรู้ด้านศิลปะ การจัดสรรและจัดหาอุปกรณ์ในการเรียนการสอนเช่นหนังสือ โปรแกรมการสอนศิลปะ เพลงและวีดิทัศน์มาอำนวยความสะดวกในการสอนแก่ครู

2. ครูผู้สอนมีความรับผิดชอบสูง ทุ่มเทและเสียสละ เอาใจใส่การสอนและการทำงานของนักเรียน เช่นเพิ่มเวลาสอนหลังอาหารเที่ยง หลังเลิกเรียนและสอนพิเศษในวันหยุดราชการ ครูมีความรับผิดชอบในรายวิชาที่สอน สนับสนุนการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อช่วยในการเรียนการสอนวิชาศิลปะให้น่าสนใจ ครูเล่าว่าได้บริจาคเงินส่วนตัวซื้อ เทป เครื่องเล่นวีดิทัศน์ และโทรทัศน์ให้เป็นสมบัติของโรงเรียน

3. นักเรียนให้ความร่วมมือในการจัดห้องศิลปะ ทุ่มเทศกาลฝึกซ้อมกิจกรรมที่โรงเรียนจัด เคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามครู หรือวิทยากรที่มาฝึกสอนอย่างเต็มที่ นักเรียนเล่าว่าครูใจดี สอนซ้ำแล้วซ้ำอีกทำให้การวาดภาพและเล่นดนตรีไทยกลายเป็นเรื่องไม่ยากดังที่เคยกลัว เขามีความสุขที่ได้เรียนและพัฒนาทักษะด้านดนตรี นาฏศิลป์ การวาดภาพและการปั้น นักเรียนยังกล่าวเสริมว่าพวกเขาตั้งใจที่จะสร้างสรรค์งานศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ออกมามีชีวิตและรายได้

4. ชุมชนมีส่วนร่วมให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ จากการสนทนากลุ่มผู้วิจัยพบว่าชุมชนหรือวิทยากรท้องถิ่นซึ่งมีความรักงานศิลปะและผูกพันกับโรงเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียน และให้การสนับสนุนการเรียนการสอนวิชาศิลปะ มีการฝึกให้นักเรียนปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้นักเรียนมองเห็นคุณค่าและร่วมอนุรักษ์งานศิลปะท้องถิ่นที่สืบทอดกันมายาวนาน

5. การอภิปรายผล

จากการศึกษาเทคนิคการสอนวิชาศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปและวิเคราะห์ผลได้ดังนี้

1) เทคนิคการสอนที่เน้นให้นักเรียนปฏิบัติจริง ได้แก่ การฝึกวาดภาพระบายสี ฝึกเล่นดนตรีไทย ฝึกตีกลองยาว ฝึกทำรำ เทคนิคการเรียนการสอนเหล่านี้ทำให้นักเรียนสนุก ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทำให้นักเรียนสามารถออกแบบงานศิลปะที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้ นักเรียนเรียนรู้การทำงานศิลปะเพราะได้ลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับแนวคิดที่กล่าวไว้ว่า สิ่งสำคัญของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ครู และพ่อแม่ คือ “การสอนเด็กให้เป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง การสอนที่ถูกต้องจะทำให้เด็กเรียนรู้ได้เร็ว โดยการสนองความต้องการของเด็กอย่างเหมาะสม และ

ไม่บังคับ เพื่อให้เด็กรู้สึกเป็นอิสระ มีความมั่นใจในตนเองในการกล้าคิดกล้าทำ”(Bruner, Dilver & and Greenfield, 1966) ความคิดนี้ตรงกับข้อสรุปที่ว่าวิธีสอนแบบปฏิบัติ(practicum)เป็นวิธีที่ครูศิลปะให้เด็กลงมือปฏิบัติจริงเพื่อให้ได้ประสบการณ์ตรงในการวัสดุอุปกรณ์และความคิดสร้างสรรค์เมื่อพบปัญหาที่หาวิธีแก้ด้วยตัวเอง หรือร่วมกันคิดกับสมาชิกในกลุ่ม “วิธีการสอนแบบนี้เป็นวิธีการที่เกิดผลดีต่อการเรียนการสอนและถือว่าเป็นหัวใจของการสอนศิลปศึกษา” (วุฒิ วัฒนสิน, 2541) เทคนิค การสอน โดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยมีครูคอยอำนวยความสะดวก ส่งเสริมให้โอกาสและกำลังใจ นักเรียนได้รับความสนุกสนาน ได้ลองฝึกลองถูกและเรียนรู้จากการทำงาน (Learning by doing) สามารถประยุกต์ทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้

2) การใช้สื่อและเทคโนโลยีช่วยสอน ข้อมูลการวิจัยของผู้วิจัยยืนยันว่านักเรียนได้เรียนรู้ศิลปะจากสื่ออย่างหลากหลาย ได้แก่ ภาพ แผนภูมิ เทป วีดิทัศน์ และอินเทอร์เน็ต เพิ่มความสนใจแก่นักเรียน ตรงกับเป้าหมายของกรมวิชาการที่ว่า ในการจัดการเรียนรู้กลุ่มศิลปะ ผู้สอนสามารถใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งสื่ออุปกรณ์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม สื่อเทคโนโลยี ฯลฯ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้และมีทักษะกระบวนการในการแสวงหาความรู้จนเกิดการเรียนรู้ศิลปะได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้งสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้เต็มตามศักยภาพอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กรมวิชาการ, 2551) มะลิฉัตร เอื้ออนันท์ (2542) กล่าวว่า “การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาจะต้องหาวิธีการที่จะนำประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ของเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน เนื่องจากคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามามีบทบาทในการศึกษาทุกระดับชั้น” สรุปได้ว่าสื่อที่มีคุณภาพ

และเทคโนโลยีทันสมัยส่งผลให้นักเรียนเกิดความสนใจ วิชาศิลปะที่ได้ผลเป็นรูปธรรมวิธีหนึ่ง

3) การสาธิตโดยครู วิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จากข้อมูลการวิจัยผู้วิจัยพบว่า โรงเรียนใช้เทคนิคการสอนสาระศิลปะ ด้วยการสอนแบบแสดงให้ดูเป็นตัวอย่าง เช่น ครูผู้สอนทำหน้าที่สาธิตขั้นตอนการวาดภาพให้ดู วิทยากรสาธิตการเล่นดนตรีไทย ผู้สอนซึ่งมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านแสดงฝีมือการวาด เล่นดนตรีและการปั้นดิน ให้นักเรียนชม และลองฝึก ตรงกับข้อเสนอแนะของวุฒิ วัฒนสิน, (2541) ที่ว่า วิธีสอนแบบสาธิต (demonstration) ครูเป็นผู้แสดงวิธีการทำกิจกรรม โดยจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ และแสดงวิธีทำตามลำดับขั้น และเนื่องจากการสอนศิลปศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ แสดงออกบนพื้นฐานบุคลิกส่วนตัว ให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็นแต่ไม่สนับสนุนการลอกเลียนแบบ ดังนั้นการสอนแบบสาธิตในวิชาศิลปศึกษา จึงควรมีหลายๆวิธี เพื่อให้ผู้เรียนมีทางเลือกหลายทาง และอาจบูรณาการวิธีการหลายๆแบบเข้าด้วยกันก็ได้

4) ศึกษาจากสถานประกอบการและแหล่งเรียนรู้ จากข้อมูลการวิจัย เมื่อนักเรียนได้รับประสบการณ์โดยตรงจากสถานประกอบการผลิตงานมีอาชีพและแหล่งเรียนรู้สมบูรณ์แบบเขาจะมีความกระตือรือร้นสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียน วุฒิ วัฒนสิน (2541) แนะนำว่า “วิธีการสอนโดยพาไปศึกษานอกสถานที่ (fieldtrip) เป็นวิธีการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพราะจะได้มีประสบการณ์ตรงทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายหากแต่สนใจตื่นเต้นกับประสบการณ์ใหม่เป็นอย่างมาก” การศึกษาจากสถานประกอบการและแหล่งเรียนรู้ทำให้นักเรียนเห็นกระบวนการผลิตชิ้นงานตั้งแต่เริ่มต้นจนจบซึ่งอาจช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์

5) การให้นักเรียนเข้าร่วมงานแข่งขันทักษะด้านศิลปะ เป็นเทคนิคที่สำคัญวิธีหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่ทำทลายความสามารถ การที่โรงเรียนส่งนักเรียนเข้าสู่งานแข่งขันในระดับต่างๆ นักเรียนได้สัมผัสบรรยากาศการแข่งขันฝีมือของผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นหนึ่งจากที่ต่างๆ นักเรียนจะได้พบเห็นและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เป็นประสบการณ์ชีวิตครั้งสำคัญดังที่วิชัย วงศ์ใหญ่ (2537) ตั้งข้อสังเกตว่า “การจัดการเรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด คือการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ด้วยตนเอง โดยมีส่วนร่วมในการสร้างผลผลิตที่มีความหมายกับตัวเอง” และสรุปว่าการเรียนรู้ที่มีพลังความคิดมากที่สุดเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างสิ่งที่ดี มีความหมายต่อตนเอง การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นเทคนิคการจัดการ เพื่อให้การเรียนรู้กับผู้เรียนเป็นสิ่งเดียวกัน หรือมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างสมดุล

จะเห็นได้ว่าการให้นักเรียนเข้าร่วมงานแข่งขันทักษะด้านศิลปะ เป็นการส่งเสริมพัฒนาทักษะให้ฉายแวว นักเรียนเกิดความภูมิใจที่ได้แสดงความสามารถของตนให้ปรากฏต่อสาธารณชน รวมทั้งได้เห็นผลงานของผู้ที่มีความสามารถเด่นๆในงานศิลปะที่นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วย

6. บทสรุป

จากการศึกษาเทคนิคการสอนวิชาศิลปะในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ สังเกตและวิธีการสนทนากลุ่มในโรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และประมวลผลตามขั้นตอนของ Strauss & Corbin (1998) ผลปรากฏว่า โรงเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาศิลปะสูงใช้เทคนิคการสอน 5 ประการ ได้แก่ 1) การสอนที่เน้นให้นักเรียนปฏิบัติจริง 2) การใช้

สื่อและเทคโนโลยีช่วยสอน 3) การสาธิตโดยครู
 วิทยาการหรือผู้เชี่ยวชาญภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) การศึกษา
 จากสถานประกอบการและแหล่งเรียนรู้ และ 5) การให้
 นักเรียนเข้าร่วมงานแข่งขันทักษะด้านศิลปะ
 นอกจากนั้นยังพบว่า ความพร้อมด้านบริหาร ด้านการ
 สอน ด้านการนิเทศ ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม
 ส่งผลให้การเรียนการสอนวิชาศิลปะมีสัมฤทธิ์ผลสูง
 โรงเรียนใช้เทคนิคการสอน และมีความพร้อมในด้าน
 ต่างๆดังกล่าวทำให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์การ
 เรียนรู้วิชาศิลปะ นอกจากนักเรียนมีผลงานที่เป็น
 รูปธรรมเช่น ภาพวาด การแสดงเช่นรำและเล่นดนตรี
 การปั้น แกะสลักและออกแบบผลิตภัณฑ์ นักเรียนยังมี
 ผลการสอบ O-NET สูงที่สุดในจังหวัดเป็นแบบอย่างให้
 โรงเรียนอื่นๆได้ศึกษาและปฏิบัติตาม และเป็นความ
 ภาคภูมิใจของตัวนักเรียน ทีมงานและชุมชนที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ดีครูศิลปะควรเลือกใช้เทคนิควิธี
 สอนหลายๆวิธีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของ
 ตนเพราะยังไม่มีเทคนิควิธีสอนแบบใดที่ดีที่สุดตลอดกาล
 แต่ขึ้นอยู่กับวิธีการเลือกใช้วิธีสอนที่สอดคล้องกับ
 จุดประสงค์การเรียนรู้ ที่ทันสมัย และตรงตามความ
 ต้องการของนักเรียน ส่วนในประเด็นความพร้อมด้าน
 บริหาร ด้านการสอน ด้านการนิเทศ ด้านบรรยากาศและ
 สิ่งแวดล้อม เป็นบทบาทสำคัญของผู้บริหาร บุคลากรทุก
 คน คณะกรรมการทุกคณะของโรงเรียน และการมี
 ส่วนร่วมทุกภาคส่วนของชุมชน ล้วนมีส่วนส่งเสริมให้
 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนประสบความสำเร็จได้ในที่สุด

7. กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี
 จากการให้คำปรึกษา และความช่วยเหลือจากอาจารย์
 หลายท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
 อุบล สรรพชัยพงษ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ขอขอบคุณ

ผู้บริหาร คณาครู วิทยาการ ผู้ช่วยวิจัยและนักเรียนทั้ง 12
 โรงเรียนที่มีส่วนสำคัญในความสำเร็จของการวิจัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัวที่ให้
 กำลังใจและโอกาสในการศึกษาระดับปริญญาเอก
 ขอขอบคุณบุคลากรในหน่วยงานของผู้วิจัยรวมทั้งเพื่อน
 ร่วมรุ่นทุกคนที่ให้อำนาจใจ

คุณงามความดีและประโยชน์ที่ได้จาก
 งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่บิดาและมารดาและหวัง
 เป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาครั้งนี้จะมีส่วนพัฒนาการเรียน
 การสอนวิชาศิลปะและผู้เรียนสู่ความสำเร็จ เป็นกำลัง
 สำคัญในการพัฒนาชาติต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตร
 การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.
 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
 แห่งประเทศไทย.
 _____. (2551). สารการเรียนรู้กลุ่มศิลปะ.
 กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา.
 ณรุทธ สุทธิจิตต์. (2541). จิตวิทยาการสอนดนตรี.
 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่ง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 มะลิฉัตร เอื้ออนันท์. (2542). กระบวนการเรียนการสอน
 ทักษะศิลป์ในระดับประถมศึกษาสำหรับ
 ครูยุคใหม่. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
 วิชัย วงศ์ใหญ่. (2537). กระบวนการพัฒนาหลักสูตร
 และการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : สุวีริยา
 สาส์นจัดพิมพ์.
 วุฒิ วัฒนสิน. (2541). ศิลปะระดับมัธยมศึกษา. ปัตตานี :
 สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขล
 นครินทร์.
 สุภา มาลากุล ณ อยุธยา. (2524). เด็กกับศิลปกรรมใน

การแสดงผลงานเด็กแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 1

พ.ศ.2524.กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ B.F.I.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

นครศรีธรรมราช เขต 2. (2554). ผลการ

ประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานปี

การศึกษา 2553. นครศรีธรรมราช.

Bruner, J., Dilver, R. & Greenfield, P. (1966). Studies

in Cognitive Growth. New York: Norton

Lowenfield, V. & Brittain, W.L. (1987). Creative

and Mental Growth. New York : The

Macmillan Company.

Strauss, A . & Corbin , J.(1998). Basics of Qualitative

Research.2nded. London : Sage Publications.